

LIST PAPEŽE BENEDIKTA XVI. BISKUPŮM KATOLICKÉ CÍRKVE

Ohledně zrušení exkomunikace čtyř biskupů vysvěcených arcibiskupem Lefebvrem

Drazí spolubratři v biskupské službě!

Zrušení exkomunikace čtyř biskupů, vysvěcených v roce 1988 arcibiskupem Lefebvrem bez pověření Apoštolského stolce, vyvolalo z mnoha důvodů uvnitř i mimo katolickou církev tak živou diskusi, jaká již nebyla delší dobu zaznamenána. Mnozí biskupové byli zaskočeni událostí, která se projevila jako nečekaně složitá pro pozitivní včlenění do záležitostí a úkolů současné církve. I když mnozí biskupové a věřící byli v zásadě ochotni hodnotit krok papeže ke smíření pozitivně, otázka, zda podobné gesto skutečně reaguje na naléhavé problémy života z víry v současné době, se přesto objevila. Některé skupiny naopak otevřeně obviňovaly papeže z toho, že se chce vrátit zpět před koncil. Rozpoutala se vlna silných protestů, které odhalily rány, jež se netýkají jen dané situace. Obracím se tedy k vám, drazí spolubratři, se slovy, jež mají objasnit a pomoci pochopit úmysly, které k tomuto kroku vedly mě i kompetentní úřady Apoštolského stolce. Doufám, že tím přispěji ke zklidnění situace v církvi.

Nepředpokládanou a nešťastnou skutečností pro mě bylo to, že kauza okolo biskupa Williamsona zastínila zrušení exkomunikace. Vstřícné gesto milosrdenství vůči čtyřem biskupům, vysvěceným platně, avšak nedovoleně, bylo najednou pochopeno zcela jinak, jako by popíralo smíření mezi křesťany a židy, a tedy odvolávalo to, co v této oblasti koncil předložil pro směřování církve. Nabídka ke smíření s církevní skupinou se tak změnila v opak: zdánlivý odklon od všech kroků smíření mezi křesťany a židy, které byly od koncilu učiněny. Účast na těchto krocích a jejich podpora byly od počátku předmětem mé vlastní teologické práce. Mohu jen hluboce litovat toho, že došlo k záměně těchto dvou opačných procesů, která na čas narušila pokoj mezi křesťany a židy a také uvnitř církve. Dozvěděl jsem se, že pozorným sledováním informací na internetu by bylo možné rozpoznat problém včas. Beru si z toho poučení, že by v budoucnosti měl Apoštolský stolec věnovat tomuto zdroji informací větší pozornost. Bylo mi líto, že také katolíci, kteří by v zásadě mohli lépe znát pravý stav věci, mi dávali najevo až zarážející nevraživost. Proto velice děkuji židovským přátelům, kteří pohotově přispěli k tomu, aby nedorozumění bylo odstraněno a obnovila se atmosféra přátelství a důvěry, která tak jako v době Jana Pavla II. panovala i během celého období mého pontifikátu a díky Bohu pokračuje i nadále.

Dále mě upřímně zarmoutila skutečnost, že význam a limity opatření ze dne 21. ledna 2009 nebyly dostatečně objasněny v okamžiku zveřejnění. Exkomunikace se týká osob, nikoliv institucí. Biskupské svěcení bez pověření papeže představuje nebezpečí schizmatu, protože zpochybňuje jednotu biskupského sboru s papežem. Církev proto musí reagovat nejprísrnějším trestem, exkomunikací, aby tak vedla potrestané osoby k pokání a návratu k jednotě. Dvacet

let po nedovoleném svěcení tohoto cíle bohužel ještě nebylo dosaženo. Zrušení exkomunikace má stejný záměr, ke kterému slouží trest: pozvat čtyři biskupy ještě jednou k návratu. Toto gesto bylo možné poté, co uznali roli papeže a jeho pastýřskou moc, i když s jistými výhradami co do poslušnosti vůči jeho autoritě v otázkách víry a vůči koncilu. Tímto se vracím k rozdílu mezi osobou a institucí. Zrušení exkomunikace bylo opatřením v rámci církevní kázně: osoby byly zbaveny zátěže ve svědomí, která vyplývá z nejtěžšího církevního trestu. Tuto disciplinární rovinu je potřeba rozlišovat od roviny naukové. Skutečnost, že Bratrstvo sv. Pia X. nemá v církvi kanonické postavení, je záležitostí nauky, nikoli disciplíny. Dokud Bratrstvu toto kanonické postavení schází, ani jeho služebníci nevykonávají v církvi legitimní služby. Je tedy potřeba rozlišovat mezi úrovní disciplinární, která se týká samotných osob, a úrovní naukovou, v níž hrají roli služba a instituce. Takže ještě jednou opakuji: pokud nejsou vyjasněny otázky nauky, nemá Bratrstvo v církvi žádné kanonické postavení a její služebníci – i když byli zbaveni církevního trestu – v ní nevykonávají legitimně žádnou službu.

Na základě této situace mám v úmyslu Papežskou komisi „Ecclesia Dei“, která je od roku 1988 institucí zodpovědnou za ta společenství a osoby, které patří k Bratrstvu sv. Pia X. nebo podobným uskupením a chtějí se vrátit do plného společenství s papežem, spojit v budoucnu s Kongregací pro nauku víry. Objasní se tím, že problémy, které nyní přicházejí na řadu, jsou z podstaty naukové povahy a týkají se především přijetí II. vatikánského koncilu a pokoncilního magisteria papežů. Související instituce (zejména pravidelné středeční shromáždění kardinálů a plenární zasedání, které se koná jednou za rok nebo každé dva roky), se kterými kongregace řeší aktuální otázky, zaručují účast prefektů různých římských kongregací a zástupců světového episkopátu na rozhodnutích, která je třeba učinit. Nelze se zastavit u autority magisteria církve z roku 1962, to musí být jasné i Bratrstvu. Ale některým z těch, kteří se považují za velké obhájce koncilu, je třeba také připomenout, že II. vatikánský koncil v sobě zahrnuje celé dějiny církevní nauky. Kdo se chce podřídit koncilu, musí přijmout víru vyznávanou během staletí a nemůže odříznout kořeny, které strom živí.

Doufám, drazí spolubratři, že tímto způsobem jsem objasnil význam a rozsah opatření ze dne 21. ledna 2009. Nyní však zůstává otázka: bylo toto opatření nutné? Bylo skutečně prvořadé? Nejsou snad mnohem důležitější věci? Jistěže existují záležitosti důležitější a naléhavější. Myslím, že jsem priority svého pontifikátu uvedl v promluvách na jeho začátku. To, co jsem tehdy řekl, stále zůstává mou hlavní linií. První priorita Petrova nástupce byla nesporně stanovena Pánem ve večeradle: „Ty... utvrzuj své bratry“ (Lk 22,32). Sám Petr nově formuloval tuto prioritu ve svém listu: „Buďte stále připraveni obhájit se před každým, kdo se vás ptá po důvodech vaší naděje“ (1 Petr 3,15). Dnes, kdy víru ve velkých oblastech světa ohrožuje nebezpečí, že zhasne jako plamen, který nemá z čeho žít, je prvořadou prioritou zpřítomnit Boha v tomto světě a umožnit lidem, aby se s ním setkali. Ne s jakýmkoliv bohem, ale s Bohem, který hovořil na Sinaji, s Bohem, jehož tvář rozeznáváme v lásce, která vedla až

do krajnosti (srov. Jan 13,1) – v Ježíši Kristu ukřižovaném a vzkříšeném. Skutečným problémem v této etapě dějin je, že se Bůh vytrácí z povědomí lidí a že bez světla, pocházejícího od Boha, lidstvo ztrácí orientaci. Destruktivní následky se stále více projevují.

Vést lidi k Bohu, který promlouvá v Bibli, je v této době nejvyšší a základní prioritou církve a Petrova nástupce. Jejím logickým důsledkem je, že musíme mít v srdci jednotu věřících. Jejich nesvornost, jejich vnitřní rozpory zpochybňují věrohodnost jejich svědectví o Bohu. Proto k nejvyšším prioritám patří úsilí, které směřuje ke společnému svědectví křesťanské víry – k ekumenismu. K tomu přistupuje nutnost, aby všichni, kdo věří v Boha, společně hledali pokoj, pokoušeli se o vzájemné sbližování a navzdory odlišným představám o Bohu tak směřovali společně k prameni světla – to je mezináboženský dialog. Kdo zvěstuje Boha jako lásku „až do krajnosti“, musí o této lásce vydávat svědectví, to znamená s láskou se věnovat trpícím, odmítat nenávist a nepřátelství – to je sociální rozměr křesťanské víry, jak jsem o něm hovořil v encyklice *Deus caritas est*.

Jestliže tedy náročný závazek usilovat o víru, naději a lásku ve světě představuje v tuto chvíli (a jistým způsobem neustále) skutečnou prioritu církve, týká se také menších i větších projevů smíření. To, že pokorné gesto podané ruky způsobilo tak velký rozruch a změnilo se v pravý opak smíření, je třeba vzít na vědomí. Nyní se však ptám: bylo a je skutečně chybou vyjít také v tomto případě vstříc bratru, jenž „má něco proti tobě“ (srov. Mt 5,23n) a hledat smíření? Nemá snad také občanská společnost předcházet projevům radikalizace a, nakolik je to možné, věnovat integraci jejich případných příznivců velké úsilí, které formuje život společnosti, aby se tak zabránilo jejich izolaci se všemi důsledky? Může být zcela mylné usilovat o to, aby se tito lidé vzdali své zatvrzelosti a zúženého pohledu, a tak dali prostor tomu, co je v nich pozitivního a co lze zachránit pro celek? Sám jsem po roce 1988 viděl, jak návrat od Říma odloučených společenství změnil jejich vnitřní atmosféru, jak jejich návrat do širokého společenství církve překonal jednostrannost a zmírnil zatvrzelost, a tak se mohly projevit pozitivní síly pro celek. Může nás nechat zcela lhostejnými společenství, ke kterému patří 491 kněží, 215 seminaristů, 6 seminářů, 88 škol, 2 univerzitní instituty, 117 bratří, 164 sester a tisíce věřících? Můžeme je skutečně klidně nechat jít cestou směřující od církve? Mám na mysli například těch 491 kněží. Nemůžeme znát jejich motivaci. Myslím však, že by se nerozhodli pro kněžství, kdyby vedle zkreslených a nesprávných pohnutek neměli lásku ke Kristu a vůli zvěstovat jeho a s ním živého Boha. Můžeme je jednoduše jako stoupence okrajové radikální skupiny vyloučit ze snahy o smíření a jednotu? Co z nich potom bude?

Jistě, již delší dobu a nyní opět při této příležitosti zaznamenáváme u zástupců tohoto společenství mnoho nevhodných projevů – pýchu a přehánění, podléhání jednostrannosti atd. Z lásky k pravdě musím dodat, že jsem obdržel řadu dojemných projevů vděčnosti, které svědčily také o otevřenosti srdce. Copak by si církev, tak velká, nemohla dovolit ukázat velkorysost, když si uvědomuje svůj dosah a příslib, který jí byl dán? Neměli bychom jako dobří vychovatelé být také schopni povznést se nad nevhodné jednání a vynasnažit se změnit

jejich zúžený pohled? A neměli bychom snad připustit, že také v církevním prostředí není vždy všechno v pořádku? Někdy se zdá, jako by naše společnost potřebovala nějakou skupinu, ke které nebude tolerantní a bude ji moci bez výčitek nenávidět. A pokud se k ní někdo opovází přiblížit – v tomto případě papež – také on ztratí právo být tolerován a může s ním být bez obav zacházeno s nenávisť.

Drazí spolubratři, když jsem se rozhodoval, že napíšu tento list, shodou okolností jsem měl v římském semináři vykládat a komentovat úryvek z Gal 5,13–15. Byl jsem překvapen, jak bezprostředně se tento úryvek týká aktuální situace: „Ta svoboda však nesmí být záminkou, abyste se vraceli k prosazování sebe. Spíše si navzájem posluhujte láskou. Celý Zákon totiž ve své plnosti je obsažen v jediné větě: ‚Miluj svého bližního jako sebe‘. Jestliže se však mezi sebou koušete a požíráte, dejte pozor, abyste jeden druhého nepohltili.“ Vždy jsem se klonil k názoru, že tato věta patří k rétorickým nadsázkám, které se někdy u sv. Pavla vyskytují. V jistém smyslu tomu tak skutečně je. Ale bohužel toto „kousání a požírání“ existuje v církvi i dnes, jako důsledek špatně interpretované svobody. Překvapuje nás, že nejsme lepší než Galat'ané? Že nám hrozí stejné pokušení? Že se musíme vždy znovu učit správně užívat svobody? A že se stále znovu musíme učit nejvyšší prioritě – lásce? V den, kdy jsem o tom hovořil v semináři, se v Římě slavil svátek Panny Marie, Matky důvěry. Maria nás skutečně učí důvěře. Vede nás k Synu, v něhož všichni můžeme důvěřovat a který nás povede i v bouřlivé době. Chtěl bych srdečně poděkovat všem biskupům, kteří mi v této době projevili dojemnou důvěru i účast a především mě ujistili o svých modlitbách. Toto poděkování patří také všem věřícím, kteří během této doby osvědčili neochvějnou věrnost nástupci sv. Petra. Ať nás všechny Pán chrání a vede nás cestou pokoje. Toto přání mi spontánně vyvěrá ze srdce na počátku postní doby, liturgického období zvláště vhodného k vnitřnímu očištění, které nás všechny zve, abychom se s obnovenou nadějí dívali na jasný cíl Velikonoc.

Se zvláštním apoštolským požehnáním se podepisuji

V Pánu váš

Benedikt XVI.

Vatikán 10. března 2009